

ישראל על קרח דק: האינטרסים הישראליים באזור הארקטי

פול וויסקו | 11 בנובמבר, 2025 | גיליון 2059

ישראל מרוחקת מהחוג הארקטי, אולם יש לה אינטרסים באזור, ואלה מתפרסים על פני היבטים של ביטחון, דיפלומטיה וכלכלה. ההיבט הביטחוני הניב יתרונות במקרים רבים, אולם זה הדיפלומטי מציב אתגרים לא פשוטים. האינטרסים הכלכליים משמעותיים פחות בהשוואה להיבטים האחרים, אך גם בהם אין להקל ראש. התנהלות ישראל מול כל אחד מהיבטים אלה יקבע האם מעורבותה באזור הארקטי תתרום או תזיק לאינטרסים הלאומיים הרחבים שלה.

האזור הארקטי הוא זירה לתחרות בין מעצמות על, ומכיוון שהוא מתחמם בקצב של פי שלושה עד ארבעה מקצב ההתחממות הסאב-ארקטי והוא גם האזור הפגיע ביותר לשינויי אקלים. למרות ריחוקה הגיאוגרפי של ישראל מהאזור, יש לה מגוון אינטרסים בו שכללית ניתן לסווגם לסוגיות של ביטחון, כלכלה ודיפלומטיה. האינטרסים הכלכליים והביטחוניים של ישראל באזור הארקטי מוגבלים יחסית בהיקפם ועדיין משמעותיים, ואילו השיקולים הדיפלומטיים הם לרוב החשובים ביותר. לאתגרים הדיפלומטיים הקשורים באזור הארקטי יש לא פעם השפעה ישירה על יעדיה הביטחוניים והכלכליים של ישראל, ומתקיימים ביניהם יחסי גומלין מורכבים, המחייבים את קובעי המדיניות לנווט במסגרתם בזהירות.

אינטרסים ביטחוניים

האינטרסים הביטחוניים של ישראל באזור הארקטי מתמקדים בעיקר ביכולת לבצע ניסויים באמצעי הלחימה שהיא מייצרת, אשר יבטיחו את אמינות הביצועים שלהם בתנאי מזג אוויר קרים. אחת הדוגמאות הבולטות היא הניסויים שנעשו למערכת ה"חץ" במתקן השיגור [באי קודיאק](#) שבאלסקה. מערכת החץ, שפותחה במשותף עם ארצות הברית, משמשת כמערכת ההגנה העיקרית של ישראל מפני טילים ארוכי טווח, ונועדה ליירט ולנטרל איומים בליסטיים. פריסתה הייתה קריטית לביטחון הלאומי של ישראל, במיוחד בהתמודדות עם איומים פוטנציאליים מצד איראן. האי קודיאק מציע יתרונות ייחודיים לניסויי טילים: בניגוד למרחב הגיאוגרפי המוגבל של ישראל, קו הרוחב הצפוני הגבוה של האי קודיאק, בשילוב בידוד יחסי ואוכלוסייה דלילה, מציע תנאים אידיאליים לניסויים. הניסויים נערכו בשיתוף פעולה הדוק עם ארצות הברית, המספקת תמיכה לוגיסטית, תשתית ומומחיות טכנית. כמדווח, אנשי צוות ישראלים שהוצבו באי קודיאק שהו שם כמעט שנה לצורך סבבי הניסויים, כשהם משתכנים בבסיס צבאי שצה"ל בנה עבורם. המאמצים היו מוצלחים מבחינה צבאית, אולם הנוכחות הישראלית לא כללה כל ניסיון לחזק קשרים דיפלומטיים מקומיים ומשקיפים מקומיים אף תיארו את הישראלים כ"פרנואידים" בשל אמצעי הביטחון המחמירים סביבם.

היבט נוסף של האינטרסים הביטחוניים של ישראל קשור לייצוא מערכות ביטחוניות למדינות האזור הארקטי והצפוני. למרות היותה מתקדמת מבחינה טכנולוגית, לתעשיית הביטחון הישראלית יש שוק פנימי [קטן](#) יחסית והיא מסתמכת על שוקי יצוא כדי לשמור על יכולת תעשייתית ולתמוך במודרניזציה של צה"ל. קנדה וגרמניה רכשו טכנולוגיה צבאית ישראלית ליישומים ארקטיים וצפוניים. כוחות קנדיים רכשו כטב"מים [מאלביט מערכות](#) כדי לנטר פעילות באזור הארקטי, ואילו [גרמניה](#) רכשה מערכות טילי חץ שנוסו באלסקה. הסביבה הקיצונית של האזור הארקטי חיונית להפגנת אמינות מבצעית בתנאי מזג אוויר קר וישראל מבטיחה שציוד ההגנה שלה יתפקד ביעילות בתנאי קיפאון, וכך מחזקת את אמינותה כספקית איכותית ושומרת על חוזקה של התעשייה הביטחונית המקומית. דוגמה לכך היא מערכת [המלטים המתאבדים Hero-120](#). שנוסתה בהצלחה באזור הארקטי. יצוא זה לא רק תומך בצה"ל, אלא גם מרחיב את השפעתה של ישראל במדינות בעלות ברית.

אינטרסים דיפלומטיים

הממד המורכב והמשמעותי ביותר של האינטרסים הארקטיים של ישראל הוא הדיפלומטי. רוב המדינות הארקטיות והנורדיות מדגישות זכויות אדם במדיניות החוץ שלהן, מה שמייצר חיכוך עם ישראל, במיוחד בכל הנוגע לסכסוך הישראלי-פלסטיני. אנטישמיות היסטורית היא מכשול נוסף ליחסים ואחת הסיבות לכך שקובעי מדיניות ישראלים סבורים שהאתגרים הדיפלומטיים מושרשים עמוק מדי ואינם צפויים להשתנות. כך למשל, לאיסלנד יש היסטוריה ארוכה של אנטישמיות, שכללה [החרמה של יהודים](#) עד אמצע המאה ה-19 (הפרלמנט שלה דחה ניסיון מוקדם יותר לאפשר ליהודים להתגרר במדינה) ו**נירועם** [לגרמניה הנאצית](#) במהלך מלחמת העולם השנייה. גם [נורבגיה הייתה שותפה](#) לגירוש יהודים במהלך השואה. שבדיה, שנשארה ניטרלית במלחמה, סיפקה חומרים חיוניים לגרמניה הנאצית, ואילו פינלנד, למרות שהאוכלוסייה היהודית שלה שרדה את המלחמה, לחמה לצד גרמניה נגד ברית המועצות וחיל האוויר שלה הסיר את צלב הקרס מדגלו רק [בשנת 2025](#). דנמרק אמנם הגנה על האוכלוסייה היהודית שלה והייתה יותר פילושמית מאשר אנטישמית, אולם העניקה זכויות ליהודים רק בשנת 1814, למרות שהקהילה היהודית נוכחת במדינה מאז [המאה ה-17](#). דפוסים היסטוריים אלה משפיעים על המדיניות העכשווית, במיוחד בהקשר של תנועת ה-BDS ופעולות פוליטיות סמליות נגד ישראל.

האתגרים הדיפלומטיים הנוכחיים עבור ישראל באים לידי ביטוי במספר דרכים. איסלנד אסרה על [ברית מילה לגברים](#), העבירה החלטות BDS לחרם ואף החלה בחרם סמלי על חברות ישראליות. בנורבגיה, מספר אוניברסיטאות השעו רשמית את הקשרים עם ישראל, וקרן העושר של נורבגיה משכה את השקעותיה מחברות ישראליות, כשהיא מצדיקה זאת בחששות להפרת זכויות אדם. דמויות בולטות, דוגמת גרטה תונברג, מתחו ביקורת פומבית על מדיניות ישראל באופן הנתפס כאנטישמי, במיוחד בנוגע למצור על רצועת עזה. רוסיה מציבה בפני ישראל מקבץ ייחודי של אתגרים: היא [מננה על איראן](#) במועצת הביטחון של האו"ם, יש לה היסטוריה מוכחת וארוכה של אנטישמיות, וגם בימים אלה [פוקדים](#) רוסים משמיעים הערות אנטישמיות שתורמות למתיחות עם ישראל, במיוחד בנוגע לנשיא אוקראינה ולודימיר זלנסקי.

חרף אתגרים אלה, טריטוריות מסוימות באזור הארקטי מציעות הזדמנויות דיפלומטיות. איי פארו וגרינלנד, שתי טריטוריות דניות, הן קהילות נוצריות אדוקות; פלח גדול מהתושבים שם הם נוצרים ציונים המביעים עניין [בקשר](#) עם ישראל, כולל הצעות להקמת נציגויות. אלסקה, בהיותה חלק מארצות

הברית, שומרת על עמדה פרו-ישראלית ואף וחוקקה [חוקים נגד תנועת ה-BDS](#). פינלנד נותרה ניטרלית יחסית ביחס לסכסוך הישראלי-פלסטיני, ועדיין לא הכירה בפלסטין כמדינה, ואילו איסלנד, למרות האנטישמיות ההיסטורית שלה, רשמה בתולדותיה [גברת ראשונה יהודייה-ישראלית](#) כהוכחה לאופי המורכב של הדינמיקה הדיפלומטית באזור. לאור כל אלה, המטרה הדיפלומטית העיקרית של ישראל באזור הארקטי היא לנהל ולהכיל את המורכבויות הללו ולמתן את ההשפעה הפוטנציאלית של המדיניות העוינת תוך ניצול הזדמנויות בכל מקום שמציע תמיכה.

אינטרסים כלכליים

האינטרסים הכלכליים באזור הארקטי מוגבלים יחסית אך מרובי היבטים. מכיוון שהחוג הארקטי אינו מורכב רק מישויות שהן מדינות במלוא מובן המילה, קשה לשרטט תמונה מלאה של יחסי הגומלין מול ישראל. האינטרסים הכלכליים של ישראל באזור כוללים גם תיירות וקשרים אישיים. כך למשל, בשנת 2008 ביקרו באיסלנד כ-1,500 ישראלים, בהשוואה ליותר מ-5,000 ישראלים בסוף העשור השני של שנות האלפיים. תיירים ישראלים החלו לגלות עניין בחוויות הייחודיות של האזור הארקטי. בשנת 2024, למשל, [חברת תיירות ישראלית](#) החליטה להקים מלון בפינלנד עבור ישראלים הרוצים לצפות בזוהר הצפוני. [מפעילי ספינות שייט](#) ישראליים ארגנו טיולים ארקטיים לתיירים רוסים-ישראלים, ואילו [צלמי חיות בר ידועים](#) יצאו לפרויקטים בקנדה ובאזורים ארקטיים נוספים כדי לתעד דובי קוטב ובעלי חיים נוספים. יוזמות אלו לא זו בלבד שהן מציעות הכנסות מסחריות, אלא גם מקדמות מעורבות תרבותית ומודעות בינלאומית לפעילותה של ישראל באזור.

גם מגזר ההיי-טק של ישראל תר אחר הזדמנויות בשווקים הארקטיים, ובמיוחד באיסלנד. חברות פינטק ישראליות ניסו לזכות בפלח [מהשוק האיסלנדי](#), [וחברות רחפנים](#) בחנו אפשרויות של משלוחים ולוגיסטיקה באזור הארקטי. השקעות ישראליות בתחום ההיי-טק מנצלות את האקלים הקר של האזור הארקטי הנורבגי לבניית [מרכזי נתונים](#). עם זאת, יוזמות אלו גם נתקלות במכשולים דוגמת התנגדות מקומית המושפעת מאנטישמיות היסטורית וממתחים גיאופוליטיים כלליים יותר. דווח כי מתקפת ה-7 באוקטובר 2023 על ישראל והשלכותיה שיבשו מספר פרויקטים מסחריים והגבילו הזדמנויות לחברות ישראליות באיסלנד ובמדינות נורדיות נוספות. למשל, חברת הפינטק הישראלית ראפיד הפסידה מספר חוזים באיסלנד עקב פוסטים שהעלה המנכ"ל שלה ברשת לינקדאין על אודות המלחמה בעזה. לעומת זאת, נכון לאמצע 2025 הציגה קרן העושר של נורבגיה השקעות בחברות ישראליות בשווי של מעל 2 מיליארד דולר, אם כי מספר זה הצטמק מאז עקב לחץ ה-BDS. ובנוסף, לישראל יש אינטרסים כלכליים הקשורים לאקלים באזור הארקטי, שכן מזג האוויר של ישראל גם הוא מושפע משינויי האקלים הארקטי, וקיצוניות או שינויים במזג האוויר צפויים לגרום נזק כלכלי עבור כל מדינה.

סיכום

המעורבות של ישראל באזור הארקטי מתאפיינת באינטראקציה בין האינטרסים הביטחוניים, הכלכליים והדיפלומטיים שלה. סדרי העדיפויות הביטחוניים והכלכליים, למרות היותם מקצועיים וטכניים, מציעים יתרונות ממשיים לעמדתה האסטרטגית של ישראל ולעמידות התעשייה הביטחונית שלה, אולם לאתגרים הדיפלומטיים שהיא חווה יש את היכולת להשפיע הן על התוצאות הכלכליות והן על התוצאות הביטחוניות. מנגד, המעורבות המוצלחת שלה בגרינלנד, איי פארו ואלסקה ממחישה את הפוטנציאל לטיפוח קשרים דיפלומטיים חיוביים באזורים המרוחקים גיאוגרפית אך בעלי חשיבות אסטרטגית.

האינטרסים הארקטיים של ישראל ייקבעו בסופו של דבר על פי פרגמטיזם וצורך אסטרטגי. האזור אמנם אינו מרכזי במדיניות החוץ הישראלית, אולם לא ניתן להתעלם מחשיבותו לביטחון, למעורבות הכלכלית ולדיפלומטיה של ישראל. יוזמות ביטחוניות, דוגמת ניסויי הטיילים וייצוא מערכות הגנה העמידות למזג אוויר קר, הניבו יתרונות גדולים הרבה מעבר לחלקן היחסי. יוזמות כלכליות, הכוללות יצוא ביטחוני, תיירות ומיזמי הייטק, מספקות הזדמנויות לייצור הכנסות. מעל כולן מרחפים האתגרים הדיפלומטיים, במיוחד באיסלנד וברוסיה, אולם ניתן למתן אותם באמצעות אסטרטגיה זהירה ומעורבות בטרטוריות תומכות.

בטווח הארוך, השיפור במעמדה של ישראל באזור הארקטי יהיה תלוי בפתרון הסוגיה הפלסטינית, או לחלופין בהגדלת חיוניותה של ישראל לחברה הגלובלית באמצעות חדשנות טכנולוגית, רפואית או מדעית. הרקורד של ישראל בהישגים מדעיים, כולל פריצות דרך ברפואה ובטכנולוגיה מתקדמת, מלמד שאפשרות זו היא הדרך הריאלית ביותר קדימה. בזכות הצגת מצוינות גבוהה בייצוא ביטחוני וטכנולוגי, קידום קשרים אישיים וניווט זהיר בשדה האתגרים הדיפלומטיים, ישראל תוכל לחזק בהדרגה את השפעתה וביסוסה באזור הארקטי. גם אינטרסים כלכליים וביטחוניים קטנים יחסית ניתן למנף אסטרטגית. בסביבה הגיאופוליטית הארקטית המורכבת, האינטרסים של ישראל שלובים בשיקולים האסטרטגיים הגלובליים למרות ריחוקה הגיאוגרפי. מצב זה דורש מישראל תכנון קפדני, מעורבות מתמשכת, ושינויים במדיניות שאינה מקובלת בזירה העולמית. סיום המלחמה ברצועת עזה עשוי לסייע בשיפור מעמדה של ישראל באזור הארקטי.

עורכי הסדרה: ענת קורץ ואלדד שביט